

O. MAREK SAJ CSsR
Wydział Prawa Kanonicznego
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

BISKUP SZAFARZEM BŁOGOSŁAWIEŃSTW. ANALIZA PRAWNO-LITURGICZNA

Treść: Wprowadzenie. – 1. Błogosławieństwa dotyczące osób. – 1.1. Błogosławieństwo oleju. – 1.2. Błogosławieństwo tych, którzy są wysłani w celu głoszenia Ewangelii. – 1.3. Błogosławieństwo opata i ksieni. – 1.4. Błogosławieństwo przed wygłoszeniem Ewangelii. – 1.5. Błogosławieństwo przed wygłoszeniem orędzia paschalnego. – 1.6. Błogosławieństwo alumnów seminarium duchownego z okazji przywdziania sutanny; – 2. Błogosławieństwa dotyczące miejsc. – 2.1. Błogosławieństwo placu pod budowę nowego kościoła i błogosławieństwo kamienia węgielnego. – 2.2. Błogosławieństwo kościoła. – 2.3. Błogosławieństwo kaplicy. – 2.4. Błogosławieństwo ołtarza. – 2.5. Błogosławieństwo nowego seminarium. – 2.6. Błogosławieństwo nowego domu zakonnego. – 2.7. Błogosławieństwo cmentarza. – 3. Błogosławieństwa dotyczące przedmiotów. – 3.1. Błogosławieństwo chrzcielnicy, czyli nowego źródła chrzcielnego. – 3.2. Błogosławieństwo nowej katedry, czyli krzesła celebransa. – 3.3. Błogosławieństwo nowego krzyża przeznaczonego do publicznej czci. – 3.4. Błogosławieństwo obrazów przeznaczonych do publicznej czci wiernych. – 3.5. Błogosławieństwo baldachimu. – 3.6. Błogosławieństwo dzwonów. – 3.7. Błogosławieństwo organów. – 3.8. Błogosławieństwo tablicy ku czci zmarłych nauczycieli i wychowawców (np. zasłużonych w tajnym nauczaniu w okresie wojen i zaborów). – Zakończenie.

Wprowadzenie

Prawodawca w Kodeksie prawa kanonicznego z 1983 roku wśród sakramentaliów wymienia konsekracje, poświęcenia i błogosławieństwa. Określa się je tak, gdyż są „świętymi znakami, przez które na

podobieństwo sakramentów są oznaczone i otrzymywane ze wstawiennictwa Kościoła skutki, zwłaszcza duchowe”¹. Pośród wymienionych sakramentaliów najczęściej stosowane są błogosławieństwa, o czym świadczy sama liczba, którą potwierdzają chociażby *Obrzędy błogosławieństw*². Błogosławieństwo to akt prawno-liturgiczny, poprzez który wypraszana jest u Boga Jego szczególna łaska, przychylność dla osoby. Błogosławić można bowiem osobę, przedmiot, miejsce, ale zawsze będzie się to odnosiło do osoby, gdyż pobłogosławiona rzecz nie zmienia swojego charakteru, ale człowiek posługujący się pobłogosławionym przedmiotem czy też przebywający w pobłogosławionym miejscu może zyskać u Boga szczególną opiekę, gdyż to on jest właściwym adresatem błogosławieństw³. Zgodnie bowiem z łacińską etymologią tego słowa, błogosławieństwo to dobre wspomnienie, uwielbienie, uszczęśliwienie, poświęcenie⁴.

Każde błogosławieństwo ma swojego ściśle określonego szafarza. Przede wszystkim jest nim „duchowny wyposażony w odpowiednią władzę. Zgodnie z księgami liturgicznymi, niektórych sakramentaliów

---

¹ *Codex Iuris Canonici auctoritate Joannis Pauli PP. II promulgatus. Kodeks Prawa Kanonicznego*. Przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Pallottinum 1984 (dalej: KPK), kan. 1166. Treść tego kanonu zaczerpnięta została z soborowej Konstytucji o świętej liturgii, która stanowi jego źródło. Czytamy w niej: „Święta Matka Kościół ustanowił ponadto sakramentalia. Są to święte znaki, które na podobieństwo sakramentów wskazują przede wszystkim na duchowe dobra osiągnięte dzięki wstawiennictwu Kościoła. Przygotowują one ludzi do przyjęcia właściwego skutku sakramentów i uświęcają różne okoliczności życia”; SOBÓR WATYKAŃSKI II, Konstytucja o liturgii świętej *Sacrosantum Concilium*, w: Sobór Watykański II, Konstytucje – Dekrety – Deklaracje, Poznań 2002 (dalej: SC), nr 60.

² Zob. *Obrzędy błogosławieństw dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, t. 1, Katowice 1994; *Obrzędy błogosławieństw dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, t. 2, Katowice 1994.

³ Por. M. SAJ, *Błogosławić, poświęcać czy konsekrować?*, Homo Dei 2011, nr 1, s. 12-15; B. NADOLSKI, *Liturgika*, t. III: *Sakramenty, sakramentalia, błogosławieństwa*, Poznań 1992, s. 235-240.

⁴ Por. *Benedictio*, w: J. Sondel, *Słownik łacińsko-polski dla prawników i historyków*, Kraków 2006, s. 105.

mogą, według zdania ordynariusza miejsca, udzielać także świeccy, posiadający odpowiednie przymioty”⁵. „Błogosławieństw, z wyjątkiem tych, które są zastrzeżone Papieżowi lub biskupom, może dokonywać każdy prezbiter. Diakon może dokonywać tylko tych błogosławieństw, na które mu prawo wyraźnie zezwala”⁶. W temacie tym można pytać: jakich błogosławieństw udziela biskup? Czy są takie, których szafarzem może być tylko on, a jeśli tak, to dlaczego? Czy są też takie, których szafarzem może być zarówno biskup, jak i inny duchowny? Odpowiedź na te pytania stanowi główny cel tego opracowania. Podstawowym źródłem rozważań będą wspomniane już *Obrzędy błogosławieństw dostosowane do zwyczajów diecezji polskich, Ceremoniał liturgicznej posługi biskupów dostosowany do zwyczajów diecezji polskich*⁷, a także Kodeks prawa kanonicznego z 1983 roku.

1. Błogosławieństwa dotyczące osób

1.1. Błogosławieństwo oleju⁸

Przy udzielaniu sakramentu chrztu⁹, bierzmowania¹⁰, namaszczenia chorych¹¹ i święceń¹² używa się świętych olejów. Winny one

---

⁵ KPK, kan. 1168.

⁶ Tamże, kan. 1169 §§ 2-3.

⁷ *Ceremoniał liturgicznej posługi biskupów dostosowany do zwyczajów diecezji polskich*, wyd. wzorcowe, Katowice 2013.

⁸ Błogosławieństwo oleju zostało wpisane do grupy błogosławieństw dotyczących osób, ponieważ ostatecznie pobłogosławiony olej służyć będzie do namaszczenia osoby.

⁹ *Wprowadzenie teologiczne i pastoralne*, w: *Obrzędy chrztu dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, wyd. 3, Katowice 2006, nr 18.3.

¹⁰ KPK, kan. 880 § 1: „Sakrament bierzmowania jest udzielany przez namaszczenie krzyżem na czole, którego dokonuje się przez nałożenie ręki i wypowiedzenie słów przepisanych w zatwierdzonych księgach liturgicznych”.

¹¹ Tamże, kan. 998: „Namaszczenia chorych, poprzez które Kościół wiernych niebezpiecznie chorych powierza Chrystusowi cierpiącemu i uwielbionemu, ażeby ich podtrzymał i zbawił, udziela się przez namaszczenie ich olejem i wypowiedzenie słów przepisanych w księgach liturgicznych”.

¹² *Ceremoniał liturgicznej posługi biskupów...*, dz. cyt., nr 537, 552.

pochodzić z oliwek lub innych określonych roślin oraz być konsekrowane lub pobłogosławione. Akt ich konsekracji lub pobłogosławienia ma być dokonany w ostatnim czasie, gdyż starych olejów wolno używać tylko w razie konieczności¹³. Oleje używane przy sakramencie chrztu, bierzmowania i święceń, zwane krzyżmem świętym, konsekruje się¹⁴, zaś używane przy namaszczeniu chorych błogosławi¹⁵.

W rozważanym temacie interesuje nas zatem tylko błogosławieństwo oleju. Zwyczajnie szafarzem tego aktu jest tylko biskup¹⁶, a dokonuje się to podczas tzw. Mszy Krzyżma celebrowanej w Wielki Czwartek¹⁷. Oprócz niego olej ten może być jednak pobłogosławiony przez tych, którzy są prawnie zrównani z biskupem diecezjalnym, a także przez każdego prezbitera. Ten ostatni może tego dokonać jedynie w razie konieczności i tylko w czasie sprawowania namaszczenia chorych¹⁸. Jest to zatem wyjątek od zasady, że szafarzem błogosławieństwa oleju jest biskup.

1.2. Błogosławieństwo tych, którzy są wysłani w celu głoszenia Ewangelii

„Ponieważ cały Kościół jest ze swej natury misyjny, a dzieło ewangelizacji winno być uznane za fundamentalny obowiązek Ludu Bożego, stąd wszyscy wierni, świadomi swojej odpowiedzialności, winni wnieść swój udział w dzieło misyjne”¹⁹. Oprócz tej generalnej normy,

¹³ Por. KPK, kan. 847 § 1.

¹⁴ KPK, kan. 845 § 1: „Nie można powtarzać sakramentów chrztu, bierzmowania i kapłaństwa, które wyciskają charakter”.

¹⁵ Por. KPK, kan. 999. Polski przekład Kodeksu nakazuje poświęcić olej używany przy sakramencie namaszczenia chorych. To błąd w tłumaczeniu, gdyż wersja łacińska brzmi: „(...) oleum in unctione infirmorum adhibendum benedicere possunt (...)”.

¹⁶ Por. KPK, kan. 847 § 1; *Ceremoniał liturgicznej posługi biskupów...*, dz. cyt., nr 157.

¹⁷ Por. *Ceremoniał liturgicznej posługi biskupów...*, dz. cyt., nr 274–278; *Mszał Rzymski...*, dz. cyt., 121–122.

¹⁸ Por. KPK, kan. 999 nr 1-2.

¹⁹ Tamże, kan. 781; SOBÓR WATYKAŃSKI II, Dekret o misyjnej działalności Kościoła *Ad gentes divinitus*, w: Sobór Watykański II, Konstytucje – Dekrety – Deklaracje, dz.

według której każdy wierzący winien się w to dzieło zaangażować, prawodawca wymienia osoby, na których ciąży szczególnie obowiązek takiej działalności. Należą do nich w kolejności: kapłani diecezjalni, członkowie instytutów życia konsekrowanego, wierni świeccy²⁰.

Zgodnie z *Obrzędami błogosławieństw*, specjalnym obrzędem należy pobłogosławić tych, którzy są wysyłani w celu głoszenia Ewangelii²¹. Nie można więc pełnić tego zadania, jeśli nie zostało się posłanym²². Związane z tym błogosławieństwo stanowi umocnienie w tej posłudze, ale i zewnętrzny wyraz posłania. Może ono „być sprawowane przez kapłana (...). Jeśli jest możliwe, aby obrzędowi przewodniczył biskup, wszystkie elementy należy odpowiednio dostosować”²³. Nie jest ono zatem zastrzeżone biskupowi. Biorąc jednak pod uwagę to, że wierny, czy to duchowny lub zakonnik, czy też świecki, posyłany jest przez wspólnotę Kościoła, to udzielenie błogosławieństwa właśnie przez biskupa (w przypadku osoby konsekrowanej z pewnością będzie to jego wyższy przełożony), zwłaszcza w przypadku osoby świeckiej, wyraźnie to podkreśli. To bowiem Kościół posyła, a biskup jest w nim pasterzem²⁴. Co więcej, z tego właśnie tytułu winien on „okazywać szczególną troskę o dzieło misyjne, zwłaszcza poprzez poczynania misyjne, podejmowane, rozwijane i podtrzymywane we własnym Kościele partykularnym”²⁵.

---

cyt. (dalej: AG), nr 35: „Ponieważ cały Kościół jest misyjny, a dzieło ewangelizacji stanowi podstawowy obowiązek Ludu Bożego, święty Sobór zachęca wszystkich do głębokiej odnowy wewnętrznej, aby mając żywą świadomość własnej odpowiedzialności w zakresie szerzenia Ewangelii, prowadzili dzieło misyjne wśród narodów”.

²⁰ Por. KPK, kan. 783-785.

²¹ Zob. *Obrzędy błogosławieństw...*, dz. cyt., t. 1, nr 321-360.

²² Por. PAWEŁ VI, Adhortacja apostolska *Evangeliæ nuntiandi*, o ewangelizacji w świecie współczesnym, 8 grudnia 1975, w: Jan XXIII, Paweł VI, Jan Paweł II, Encykliki, Warszawa 1981, nr 59.

²³ *Obrzędy błogosławieństw...*, dz. cyt., t. 1, nr 323.

²⁴ Por. KPK, kan. 375 § 1.

²⁵ KPK, kan. 782 § 2; SOBÓR WATYKAŃSKI II, Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium*, w: Sobór Watykański II, Konstytucje – Dekrety – Deklaracje, dz. cyt. (dalej: LG), nr 23, 24; SOBÓR WATYKAŃSKI II, Dekret o pasterskich zadaniach

1.3. Błogosławieństwo opata i ksieni

Opat to przełożony męskiego klasztoru niezależnego (*sui iuris*) z tytułem opactwa. Ma on w nim władzę duchową i doczesną w granicach określonych przez prawo własne danego klasztoru²⁶. Jest też równocześnie przełożonym wyższym zakonnym²⁷. Z kolei ksieni, zwana też czasem opatką, jest przełożoną żeńskiego klasztoru i jego duchową matką²⁸. Wyborom opata i ksieni przewodniczy biskup²⁹.

Według *Ceremoniału liturgicznej posługi biskupów*, „błogosławieństwo opata z zasady celebrytuje biskup miejsca, na terenie którego znajduje się klasztor”³⁰. Ma to ukazać udział klasztoru w życiu Kościoła partykularnego³¹. Gdyby, ze słusznej przyczyny, błogosławieństwa miał udzielić inny biskup lub inny opat, wówczas przyjmujący je winien na to uzyskać zgodę miejscowego biskupa³². Potwierdza to zatem zasadę, że szafarzem błogosławieństwa opata jest biskup miejsca. Warto tutaj zwrócić także uwagę na to, że można go udzielić „tylko tym opatom, którzy po kanonicznym wyborze kierują jakąś wspólnotą”³³. Nie udziela się go więc innym piastującym urzędy opackie, jak: arcyopat, opat generalny, opat prezes, opat prymas, opat udzielny czy też opat komendatoryjny³⁴.

W przypadku wybranej ksieni przepisy liturgiczne zawierają identyczne sformułowania: „Błogosławieństwo ksieni z zasady celebrytuje biskup miejsca, na terenie którego znajduje się klasztor. Ze słusznej

---

biskupów w Kościele *Christus Dominus*, w: Sobór Watykański II, Konstytucje – Dekrety – Deklaracje, dz. cyt. (dalej: CD), nr 6; AG, nr 6, 38.

²⁶ Por. T. WYTRWAŁ, *Opat*, w: Encyklopedia katolicka, t. XIV, Lublin 2010, kol. 611; *Opat*, w: M. Daniluk, K. Klauza, *Podręczna encyklopedia instytutów życia konsekrowanego*, Lublin 1994, s. 213-214.

²⁷ Por. KPK, kan. 620.

²⁸ M. DANILUK, *Ksieni*, w: Encyklopedia katolicka, t. X, Lublin 2004, kol. 99-100; *Ksieni*, w: M. Daniluk, K. Klauza, *Podręczna encyklopedia...*, dz. cyt., s. 178-179.

²⁹ Por. KPK, kan. 625 § 2.

³⁰ *Ceremoniał liturgicznej posługi biskupów...*, dz. cyt., nr 685.

³¹ Por. tamże.

³² Tamże, nr 686.

³³ Tamże, nr 687.

³⁴ Por. T. WYTRWAŁ, *Opat*, dz. cyt., kol. 612-613.

przyczyny i za zgodą miejscowego biskupa kandydatka może otrzymać błogosławieństwo od innego biskupa albo opata³⁵.

1.4. Błogosławieństwo przed wygłoszeniem Ewangelii

Ważne miejsce podczas sprawowania Eucharystii zajmuje odczytanie Ewangelii. Jest ono zastrzeżone dla duchownego³⁶. W sytuacji gdy Mszę św. celebruje biskup, albo jest podczas niej obecny, głoszący Ewangelię udaje się do niego, prosząc o błogosławieństwo³⁷. Potwierdza to miejsce biskupa w Kościele partykularnym, gdzie posiada on pełnię władzy³⁸.

Przepisy liturgiczne przewidują także błogosławieństwo diakona, który ma czytać opis męki Pańskiej, czyli fragmentu Pisma Świętego mówiącego o tych wydarzeniach. Podobnie jak w przypadku odczytywania Ewangelii w czasie Mszy św., tutaj także diakon prosi biskupa o błogosławieństwo³⁹. Przepisy nic jednak nie wspominają, by miał o nie prosić prezbiter przed czytaniem opisu męki Pańskiej.

1.5. Błogosławieństwo przed wygłoszeniem orędzia paschalnego

W czasie liturgii Wigilii Paschalnej wygłaszane jest orędzie paschalne⁴⁰, zwane także orędziem wielkanocnym lub exsultetem⁴¹. Jest to uroczysta modlitwa, która zawiera m.in. pochwałę ofiary paschalnej

---

³⁵ *Ceremoniał liturgicznej posługi biskupów...*, dz. cyt., nr 712.

³⁶ *Ogólne wprowadzenie do Mszału Rzymskiego*, w: *Mszał Rzymski...*, dz. cyt., nr 93-94.

³⁷ *Ceremoniał liturgicznej posługi biskupów...*, dz. cyt., nr 140, 173.

³⁸ KPK, kan. 375 § 1: „Biskupi, którzy z Bożego postanowienia są następcami Apostołów, przez Ducha Świętego, który został im dany, są ustanawiani w Kościele pasterzami, ażeby byli nauczycielami, kapłanami świętego kultu i sprawującymi posługę rządzenia”. Kan. 381 § 1: „Biskupowi diecezjalnemu w powierzonej mu diecezji przysługuje wszelka władza zwyczajna, własna i bezpośrednia, jaka jest wymagana do jego pasterskiego urzędu, z wyłączeniem tych spraw, które na mocy prawa lub dekretu Papieża są zarezerwowane najwyższej lub innej władzy kościelnej”.

³⁹ Por. *Ceremoniał liturgicznej posługi biskupów...*, dz. cyt., nr 273, 319.

⁴⁰ Zob. *Mszał Rzymski...*, dz. cyt., s. 154-167.

⁴¹ Zob. *Exsultet*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. IV, Lublin 1983, kol. 1470-1472.

Chrystusa oraz dziękczynienie za Jego zmartwychwstanie i odkupienie ludzkości⁴².

Podczas tej liturgii diakon, który ma wygłosić orędzie paschalne, podchodzi do biskupa i prosi go o błogosławieństwo⁴³. Zauważyć trzeba, że obrzędy mówią tu jedynie o diakonie. Jednak w przypisie, który odwołuje się do Mszału Rzymskiego, znajdujemy m.in. taki komentarz: „Prezbiter, który śpiewa orędzie, podchodzi do biskupa, prosi o błogosławieństwo i je otrzymuje tak, jak diakon”⁴⁴. Wydaje się, że w samym tekście opisującym ten obrzęd można było umieścić od razu wszystkie osoby, którym biskup udziela błogosławieństwa przed wygłoszeniem orędzia paschalnego.

1.6. Błogosławieństwo alumnów seminarium duchownego z okazji przywdziania sutanny

Błogosławieństwo to stosowane jest w diecezjach polskich, nie ma go w wykazie błogosławieństw przewidzianych dla całego Kościoła katolickiego. Kodeks prawa kanonicznego stanowi, że „duchowoni powinni nosić odpowiedni strój kościelny, według przepisów wydanych przez Konferencję Episkopatu, a także zwyczajów miejscowych, zgodnych z przepisami prawa”⁴⁵. W Kościele w Polsce strojem duchownym jest przede wszystkim sutanna⁴⁶. Jej noszenie „jest zewnętrznym znakiem przynależności do stanu duchownego, do którego alumni seminarium zostają wprowadzeni przez święcenia diakonatu”⁴⁷. Kongregacja Duchowieństwa w *Dyrektorium o posłudze i życiu prezbiterów* podkreśla, że „w społeczeństwie zeświecczonym

---

⁴² Por. *Orędzie paschalne (exsultet)*, w: *Leksykon liturgii*, oprac. B. Nadolski, Poznań 2006, s. 1123-1125.

⁴³ Por. *Ceremoniał liturgicznej posługi biskupów...*, dz. cyt., nr 351.

⁴⁴ *Ceremoniał liturgicznej posługi biskupów...*, dz. cyt., s. 124, przyp. 204.

⁴⁵ KPK, kan. 284.

⁴⁶ „Sutanna (łac. *reverenda*), wierzchnia, długa szata do kostek, z rękawami, zapinana z przodu rzędem guzików, noszona przez duchownych różnych chrześcijańskich wyznań”; M. KONIECZNY, *Sutanna*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. XVIII, Lublin 2013, kol. 1233.

⁴⁷ *Obrzędy błogosławieństw...*, dz. cyt., t. 2, nr 1446.

o tendencjach materialistycznych, gdzie znikają znaki zewnętrzne rzeczywistości świętych i nadprzyrodzonych, szczególnie odczuwa się konieczność, by kapłan – jako człowiek Boży i szafarz Bożych tajemnic – był rozpoznawany przez wspólnotę także przez ubiór, jaki nosi, będący wyraźnym znakiem jego poświęcenia oraz jego tożsamości jako człowieka pełniącego służbę publiczną⁴⁸. O stroju duchownym mówią także uchwały II Polskiego Synodu Plenarnego, w których czytamy: „Prezbiter powinien być rozpoznawalny przede wszystkim przez swoją postawę, lecz także przez swój ubiór w ten sposób, aby każdy bezpośrednio dostrzegał jego tożsamość”⁴⁹.

Warto tutaj zwrócić uwagę, że księgi liturgiczne nie mówią o błogosławieństwie sutanny, ale alumnów, którzy je przywdziali, stąd należy je zaliczyć do błogosławieństw osób, a nie rzeczy. Potwierdzają to modlitwy przewidziane na ten obrzęd, w których padają sformułowania: „(...) będziemy uczestniczyć w obrzędzie błogosławieństwa alumnów, którzy dzisiaj przywdziali sutanny”⁵⁰; „Pokornie Cię prosimy, ześlij hojne błogosławieństwo na tych swoich synów, którzy przywdziali dzisiaj szatę duchowną”⁵¹.

Ponieważ pierwszym odpowiedzialnym za przyjęcie do seminarium i za formację do kapłaństwa jest biskup⁵², stąd właśnie on jest szafarzem tego błogosławieństwa, zwłaszcza gdy będzie ono połączone z obrzędem przyjęcia do grona kandydatów do święceń. Gdyby czynności te były oddzielone od siebie, szafarzem błogosławieństwa mógłby być kapłan, zwłaszcza rektor seminarium duchownego⁵³.

---

⁴⁸ KONGREGACJA DUCHOWIEŃSTWA, *Dyrektorium o posłudze i życiu prezbiterów*, 11 lutego 2013, Kraków 2013, nr 61.

⁴⁹ *Kapłaństwo i życie konsekrowane jako wspólnota życia i posługi z Chrystusem*, w: II Polski Synod Plenarny (1991–1999), Pallottinum 2001, nr 80.

⁵⁰ *Obrzędy błogosławieństw...*, dz. cyt., t. 2, nr 1449.

⁵¹ Tamże, nr 1450.

⁵² Por. JAN PAWEŁ II, Adhortacja apostolska *Pastores dabo vobis*, o formacji kapłanów we współczesnym świecie, 25 marca 1992, Libreria Editrice Vaticana 1992, nr 65; KONGREGACJA DUCHOWIEŃSTWA, *Dar powołania do kapłaństwa. Ratio Fundamentalitatis institutionis sacerdotalis*, 8 grudnia 2016, Poznań 2017, nr 128.

⁵³ Por. *Obrzędy błogosławieństw...*, dz. cyt., t. 2, nr 1447.

2. Błogosławieństwa dotyczące miejsc

2.1. Błogosławieństwo placu pod budowę nowego kościoła i błogosławieństwo kamienia węgielnego

Ceremoniał liturgicznej posługi biskupów nie zawiera osobnego rozdziału dotyczącego błogosławieństwa placu pod budowę nowego kościoła. *Obrzędy błogosławieństw* także nie przewidywały tego aktu, być może dlatego, że jest ujęty w innych księgach liturgicznych. Tematyka ta zawarta jest w rozdziale VIII wspomnianego ceremoniału, zatytułowanym: „Obrzędy położenia kamienia węgielnego lub rozpoczęcia budowy kościoła”⁵⁴. Taki sam tytuł nosi rozdział I księgi *Obrzędy poświęcenia kościoła i ołtarza*⁵⁵.

Zgodnie więc z księgami liturgicznymi, „na rozpoczęcie budowy nowego kościoła należy odprawić obrzędy, aby uprosić błogosławieństwo Boże dla podjętego dzieła. (...) obrzędy te obejmują błogosławieństwo placu przeznaczanego pod nowy kościół oraz błogosławieństwo i położenie kamienia węgielnego. Jeżeli ze względu na konstrukcję i sposób budowania nie kładzie się kamienia węgielnego, należy odprawić obrzędy błogosławieństwa placu przeznaczanego pod nowy kościół”⁵⁶.

Wskazane jest, by wymienione tutaj błogosławieństwa odprawił biskup diecezji. Gdyby z jakiegoś powodu nie mógł tego dokonać osobiście, winien to zadanie zlecić innemu biskupowi, lub nawet kapłanowi⁵⁷. Jak więc widać, zwyczajnie szafarzem tych błogosławieństw jest biskup. To skutek jego władzy w Kościele partykularnym, co już zostało podkreślone, a także tego, że to właśnie biskup diecezjalny wydaje pozwolenie na budowę kościoła⁵⁸.

---

⁵⁴ Zob. *Ceremoniał liturgicznej posługi biskupów...*, dz. cyt., s. 251.

⁵⁵ Zob. *Obrzędy poświęcenia kościoła i ołtarza*, wyd. wzorcowe, Katowice 2001, s. 9.

⁵⁶ *Obrzędy poświęcenia kościoła...*, dz. cyt., nr 1; por. *Ceremoniał liturgicznej posługi biskupów...*, dz. cyt., nr 856.

⁵⁷ Por. *Obrzędy poświęcenia kościoła...*, dz. cyt., nr 3; *Ceremoniał liturgicznej posługi biskupów...*, dz. cyt., nr 858.

⁵⁸ Por. KPK, kan. 1215 § 1.

2.2. Błogosławieństwo kościoła

Zgodnie z definicją zawartą w Kodeksie prawa kanonicznego, „kościół oznacza budowlę świętą przeznaczoną dla kultu Bożego, do której wierni mają prawo wstępu w celu wykonywania w niej kultu, zwłaszcza publicznego”⁵⁹. Od strony materialnej kościół jest więc budynkiem, „w którym gromadzi się wspólnota chrześcijańska, aby słuchać słowa Bożego, razem się modlić, przystępować do sakramentów oraz sprawować Eucharystię”⁶⁰. Jako miejsce święte, winien on być poświęcony lub pobłogosławiony⁶¹. Prawodawca kodeksowy poleca poświęcać szczególnie dwa rodzaje kościołów, mianowicie katedralny i parafialny⁶². Inne z kolei należy poświęcić lub pobłogosławić⁶³. Gdyby natomiast w założeniu kościoła miał być poświęcony, a istnieje potrzeba, by już sprawować w nim liturgię, wówczas należy go pobłogosławić⁶⁴. Jak łatwo zauważyć, prawodawca przewidział zatem dwie sytuacje, w których nowy kościół można pobłogosławić.

Szafarzem błogosławienia kościoła jest biskup diecezjalny, może jednak do tej czynności delegować prezbitera⁶⁵. Przy błogosławieniu kościołów prawodawca mówi o delegacji, zatem uprawnienie to może być delegowane, tak w określonym przypadku, jak też w sposób ogólny⁶⁶.

---

⁵⁹ Tamże, kan. 1214.

⁶⁰ *Obrzędy poświęcenia kościoła...*, dz. cyt., rozdz. II, nr 1; por. *Ceremoniał liturgicznej posługi biskupów...*, dz. cyt., nr 970.

⁶¹ Por. KPK, kan. 1205. Więcej na ten temat: M. SAJ, *Poświęcanie i błogosławienie miejsc świętych*, Prawo Kanoniczne 56 (2012), nr 2, s. 89-104.

⁶² Por. KPK, kan. 1217 § 2.

⁶³ Tamże, kan. 1217 § 1: „Po należytych zakończeniu budowy należy nowy kościół możliwie najszybciej poświęcić lub pobłogosławić, z zachowaniem przepisów świętej liturgii”.

⁶⁴ POR. J. KRUKOWSKI, *Miejsca i czasy święte*, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. III/2, ks. IV: Uświęcające zadanie Kościoła, red. J. Krukowski, Pallottinum 2011, s. 440.

⁶⁵ Por. KPK, kan. 1207; *Obrzędy poświęcenia kościoła...*, dz. cyt., rozdz. V, nr 2; *Ceremoniał liturgicznej posługi biskupów...*, dz. cyt., nr 972.

⁶⁶ Por. J.T. MARTÍN DE AGAR, *Komentarz do kanonu 1207*, w: *Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz*, red. P. Majer, Kraków 2011, s. 899-900.

2.3. Błogosławieństwo kaplicy

Kaplica to „miejsce przeznaczone, za zezwoleniem ordynariusza, do sprawowania kultu Bożego, dla pożytku jakiejś wspólnoty lub grupy wiernych, którzy się w nim zbierają, do którego za zgodą kompetentnego przełożonego mogą przychodzić także inni wierni”⁶⁷. Zgodnie z tą definicją, by jakieś miejsce mogło stać się kaplicą, należy uzyskać na to zezwolenie ordynariusza. On z kolei przed wydaniem go winien albo sam, albo przez kogoś innego upewnić się, że jest ono do tego celu odpowiednie i właściwie urządzone⁶⁸. Samo zezwolenie nie czyni jeszcze z kaplicy miejsca świętego – będzie nim dopiero po pobłogosławieniu⁶⁹.

Prawodawca kodeksowy poleca więc je pobłogosławić, stosując obrzęd zamieszczony w księgach liturgicznych⁷⁰. Jedną z nich są *Obrzędy poświęcenia kościoła i ołtarza*, które jednak nie zawierają osobnego rozdziału dotyczącego błogosławienia kaplic, ale też nie pomijają milczeniem tej czynności. Mowa o nim wprost w przepisach o błogosławieniu kościoła – czyli stosuje się w tej sytuacji ten sam obrzęd⁷¹. Podobnie *Ceremoniał liturgicznej posługi biskupa* wspomina o błogosławieniu kaplicy w rozdziale dotyczącym błogosławienia kościoła⁷².

Jeśli chodzi o szafarza, uprawnienie to ma – również tak jak przy błogosławieniu kościoła – biskup diecezjalny, z możliwością delegowania do tego kapłana⁷³. Kodeks nie porusza wprost tego zagadnienia, oprócz normy ogólnej, mówiącej, że błogosławić miejsca święte może ordynariusz⁷⁴. Skoro w kanonach o kaplicach prawodawca wymienia ordynariusza⁷⁵, wydaje się, że może on być szafarzem ich błogosła-

---

⁶⁷ KPK, kan. 1223.

⁶⁸ Por. tamże, kan. 1224 § 1.

⁶⁹ Zob. M. SAJ, *Poświęcenie i błogosławienie miejsc świętych*, dz. cyt., s. 89-104.

⁷⁰ Por. KPK, kan. 1229.

⁷¹ Zob. *Obrzędy poświęcenia kościoła...*, dz. cyt., rozdz. V, nr 2-5.

⁷² Zob. *Ceremoniał liturgicznej posługi biskupów...*, dz. cyt., nr 970-987.

⁷³ Por. *Obrzędy poświęcenia kościoła...*, dz. cyt., rozdz. V, nr 2; *Ceremoniał liturgicznej posługi biskupów...*, dz. cyt., nr 972.

⁷⁴ Por. KPK, kan. 1207.

⁷⁵ Zob. tamże, kan. 1223-1229.

wienia. Może się jednak zdarzyć, na przykład w przypadku domu zakonnego, że ktoś inny, czyli biskup diecezjalny, będzie wydawał zgodę na założenie domu zakonnego, w tym kaplicy jako jego nieodzownego elementu, a ktoś inny, czyli własny ordynariusz, będzie ją błogosławił⁷⁶.

2.4. Błogosławieństwo ołtarza

Kodeks prawa kanonicznego w tytule o miejscach świętych osobne normy poświęca ołtarzom⁷⁷. Ołtarz to stół, na którym sprawuje się Eucharystię⁷⁸. Nie jest to zatem zwykły przedmiot użytkowy, ale w ścisłym tego słowa znaczeniu miejsce święte, przy którym „czci się pamiątkę Pana i rozdziela wiernym Jego Ciało i Krew”⁷⁹. Ponieważ ołtarz ma być miejscem świętym przeznaczonym do sprawowania kultu Bożego, winien być poprzez liturgiczny akt poświęcenia lub błogosławieństwa wyłączony z użytku świeckiego⁸⁰. *Obrzędy poświęcenia kościoła i ołtarza* normują te dwie czynności w osobnych rozdziałach. Interesujące nas tutaj błogosławieństwo zostało ujęte w rozdziale szóstym⁸¹. Tematyka ta obecna jest również w innych częściach rytuału, gdyż te liturgiczne czynności często związane są z poświęceniem lub błogosławieństwem razem tak kościoła, jak i ołtarza⁸². Tak samo jest w *Ceremoniale liturgicznej posługi biskupów*.

---

⁷⁶ Por. tamże, kan. 609 § 1: „Domy instytutu zakonnego są erygowane przez władzę kompetentną zgodnie z konstytucjami, po uzyskaniu wcześniej pisemnej zgody biskupa diecezjalnego”. Kan. 608: „Zakonna społeczność winna mieszkać w domu prawnie ustanowionym, pozostając pod władzą przełożonego wyznaczonego zgodnie z przepisem prawa. Każdy dom powinien mieć przynajmniej kaplicę, w której należy odprawiać i przechowywać Eucharystię, ażeby była rzeczywiście centrum wspólnoty”.

⁷⁷ Zob. tamże, kan. 1235-1239.

⁷⁸ Por. tamże, kan. 1235 § 1.

⁷⁹ *Obrzędy poświęcenia kościoła...*, dz. cyt., rozdz. IV, nr 4.

⁸⁰ Por. KPK, kan. 1239 § 1; *Ceremoniał liturgicznej posługi biskupów...*, dz. cyt., nr 988. Więcej na ten temat: M. SAJ, *Poświęcanie i błogosławienie miejsc świętych*, dz. cyt., s. 89-104.

⁸¹ Zob. *Obrzędy poświęcenia kościoła...*, dz. cyt., rozdz. VI, s. 173-176.

⁸² Tamże, rozdz. II, nr 16, 63-64, rozdz. III, nr 23-24.

Tam również osobny rozdział dotyczy obrzędów błogosławieństwa ołtarza⁸³, ale kwestie te są także obecne w przepisach regulujących błogosławieństwo kościoła⁸⁴.

Ołtarze winny być zatem pobłogosławione. Dotyczy to ołtarzy przenośnych, gdyż ołtarze stałe zawsze należy poświęcać⁸⁵. Prawodawstwo nie określa jednak sytuacji, kiedy należy błogosławić, a nie poświęcać ołtarz. Komentatorzy także nie podejmują tego zagadnienia. Pewne odniesienie znaleźć można jedynie u Józefa Bakalarza, który twierdzi, że w przypadku ołtarza przenośnego prawodawca „pozostawia swobodę wyboru dedykacji albo benedykcji”⁸⁶. Jeśli chodzi o szafarza tego aktu, to według *Obrzędów poświęcenia kościoła i ołtarza*, „ołtarz przenośny błogosławi biskup diecezji lub kapłan, który jest rektorem kościoła”⁸⁷.

2.5. Błogosławieństwo nowego seminarium

„W każdej diecezji, gdzie to jest możliwe, a także potrzebne, winno istnieć wyższe seminarium. W przeciwnym razie alumni przygotowujący się do świętej posługi powinni być powierzeni innemu seminarium albo należy erygować seminarium międzydiecezjalne”⁸⁸. Ta kodeksowa norma wyraźnie wskazuje na obowiązek istnienia seminariów duchownych. Odpowiedzialnym za jego istnienie

---

⁸³ *Ceremoniał liturgicznej posługi biskupów...*, dz. cyt., nr 988-999.

⁸⁴ Zob. tamże, nr 983.

⁸⁵ Por. KPK, kan. 1237 § 1, kan. 1235 § 1: „Ołtarz, czyli stół, na którym sprawuje się Ofiarę eucharystyczną, nazywa się stały, jeśli jest zbudowany w ten sposób, że zostaje złączony z posadzką i dlatego nie może być usunięty; przenośny zaś nazywa się wtedy, gdy może być przenoszony”. § 2: „Wypada, by w każdym kościele był ołtarz stały; w pozostałych zaś miejscach, przeznaczonych na sprawowanie świętych obrzędów, ołtarz stały lub przenośny”.

⁸⁶ J. BAKALARZ, *Miejsca i czasy święte*, w: Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego, t. 3, ks. III: Nauczycielskie zadanie Kościoła, ks. IV: Uświęcające zadanie Kościoła, Lublin 1986, s. 405.

⁸⁷ *Obrzędy poświęcenia kościoła...*, dz. cyt., rozdz. VI, nr 4; por. *Ceremoniał liturgicznej posługi biskupów...*, dz. cyt., nr 991.

⁸⁸ KPK, kan. 237 §§ 1-2; por. tamże, kan. 235 § 1; KONGREGACJA DUCHOWIEŃSTWA, *Dar powołania...*, dz. cyt., nr 188.

i funkcjonowanie w diecezji jest biskup diecezjalny. On to bowiem zatwierdza regulamin seminarium⁸⁹, decyduje o jego zarządzie i administracji⁹⁰, często osobiście je wizytuje, czuwa nad formacją i kształceniem alumnów, poznaje sprawy związane z ich powołaniem, zdolnościami, pobożnością i postępami, zwłaszcza w związku ze święceniami, których ma im udzielić⁹¹. On także powinien „zatroszczyć się o dostarczenie środków potrzebnych do założenia i zachowania seminarium, utrzymania alumnów, wynagrodzenia wykładowców oraz innych potrzeb seminarium”⁹².

Z pewnością mając to na względzie, wśród szafarzy tego błogosławieństwa obrzędy na pierwszym miejscu wymieniają właśnie biskupa, a potem kapłana⁹³. Jest to zrozumiałe, gdyż to przede wszystkim biskup odpowiada za przygotowanie alumnów do przyjęcia święceń⁹⁴.

2.6. Błogosławieństwo nowego domu zakonnego

Zgodnie z Kodeksem prawa kanonicznego z 1983 roku, „zakonna społeczność winna mieszkać w domu prawnie ustanowionym, pozostając pod władzą przełożonego wyznaczonego zgodnie z przepisem prawa. Każdy dom powinien mieć przynajmniej kaplicę, w której należy odprawiać i przechowywać Eucharystię, ażeby była rzeczywiście

---

⁸⁹ Zob. KPK, kan. 243.

⁹⁰ Por. tamże, kan. 259 § 1.

⁹¹ Tamże, kan. 259 § 2; KONGREGACJA DUCHOWIEŃSTWA, *Dar powołania...*, dz. cyt., nr 128.

⁹² KPK, kan. 263.

⁹³ Por. *Obrzędy błogosławieństw...*, dz. cyt., t. 1, nr 495.

⁹⁴ Por. JAN PAWEŁ II, Adhortacja apostołska *Pastores dabo vobis*, dz. cyt., nr 65: „Pierwszym przedstawicielem Chrystusa w formacji kapłańskiej jest biskup. (...) Obecność biskupa ma szczególne znaczenie, nie tylko dlatego że pomaga wspólnocie seminaryjnej włączyć się w Kościół lokalny i zacieśniać więź z pasterzem, który nim kieruje, ale również dlatego, że potwierdza i umacnia duszpasterski charakter całej formacji kandydatów do kapłaństwa, który stanowi jej specyficzną cechę. Przede wszystkim zaś przez swą obecność wśród kandydatów do kapłaństwa i przeżywanie razem z nimi wszystkich problemów duszpasterskich Kościoła lokalnego, biskup przyczynia się w istotny sposób do kształtowania »zmysłu Kościoła« jako wartości duchowej i duszpasterskiej o centralnym znaczeniu dla posługi kapłańskiej”.

centrum wspólnoty⁹⁵. Dom zakonny w znaczeniu prawnym niekoniecznie oznacza budynek, choć najczęściej tak właśnie jest. Prawodawca jednak wymaga jeszcze jednego elementu, by dany dom nazwać domem zakonnym. Oprócz budynku potrzeba jeszcze zamieszkującej go grupy członków instytutu⁹⁶.

Interesujące nas tutaj błogosławieństwo dotyczy nowego domu zakonnego. *Obrzędy błogosławieństw* wyraźnie podkreślają, iż „wypada, aby taki dom był obdarzony specjalnym błogosławieństwem⁹⁷. W tym miejscu można zapytać: kto winien być jego szafarzem? Wspomniane obrzędy wprost wymieniają kapłana⁹⁸, ale zaraz dodają: „Ordynariuszowi, któremu została powierzona troska o dom zakonny, przysługuje prawo udzielenia błogosławieństwa. Jeśli sam nie może przewodniczyć obrzędowi, niech powierzy to zadanie przełożonemu wspólnoty⁹⁹. Chodzi tutaj oczywiście o ordynariusza personalnego, czyli przełożonego wyższego danego instytutu zakonnego, nie zaś ordynariusza miejsca¹⁰⁰.

---

⁹⁵ KPK, kan. 608.

⁹⁶ Więcej na ten temat zob. np.: M. SAJ, *Konstytucyjne elementy domu zakonnego*, Prawo Kanoniczne 51 (2008), nr 3-4, s. 147-166; B. SZEWCZUL, *Pojęcie domu zakonnego i jego znaczenie w życiu zakonnym*, Prawo Kanoniczne 56 (2013), nr 2, s. 17-39; tenże, *Znaczenie erygowania domu zakonnego*, Prawo Kanoniczne 56 (2013), nr 3, s. 35-53.

⁹⁷ *Obrzędy błogosławieństw...*, dz. cyt., t. 1, nr 515.

⁹⁸ Por. tamże, nr 518.

⁹⁹ Tamże.

¹⁰⁰ KPK, kan. 134 § 1: „Pod nazwą ordynariusz rozumiani są w prawie, oprócz Biskupa Rzymskiego, biskupi diecezjalni oraz inni, którzy – choćby tylko czasowo – są przełożonymi Kościoła partykularnego lub wspólnoty do niego przyrównanej zgodnie z przepisem kan. 368, jak również ci, którzy w nich posiadają ogólną wykonawczą władzę zwyczajną, mianowicie wikariusze generalni i biskupi, a także – dla własnych członków – wyżsi przełożeni kleryckich instytutów zakonnych na prawie papieskim i kleryckich stowarzyszeń życia apostołskiego na prawie papieskim, którzy posiadają przynajmniej zwyczajną władzę wykonawczą”. § 2: „Pod nazwą ordynariusz miejsca rozumiani są wszyscy wyliczeni w § 1, z wyjątkiem przełożonych instytutów zakonnych i stowarzyszeń życia apostołskiego”.

W temacie szafarza błogosławieństwa nowego domu zakonnego obrzędy wspominają także biskupa, podkreślając, że gdyby on miał być szafarzem, to obrzędy te należałoby odpowiednio dostosować¹⁰¹. Decyzja, kto będzie błogosławił nowy dom zakonny, z pewnością należeć będzie do przełożonego wyższego. Są jednak racje ku temu, by był nim właśnie biskup. Jednym z powodów takiego stanowiska jest to, że był już zaangażowany w powstanie tego domu, bowiem koniecznym warunkiem jego erygowania jest wcześniejsze, pisemne uzyskanie zgody biskupa diecezjalnego¹⁰². To z kolei wynika z władzy, jaką ma on w kierowanej przez siebie diecezji: „Biskupowi diecezjalnemu w powierzonych mu diecezji przysługuje wszelka władza zwyczajna, własna i bezpośrednia, jaka jest wymagana do jego pasterskiego urzędu, z wyłączeniem tych spraw, które na mocy prawa lub dekretu Papieża są zarezerwowane najwyższej lub innej władzy kościelnej”¹⁰³. Ważne jest także to, że erygując nowy dom zakonny, przełożeni koniecznie winni „mieć na uwadze pożytek Kościoła oraz instytutu, jak również zadbać o to, co jest potrzebne do właściwego podjęcia przez członków życia zakonnego zgodnie z celami i duchem instytutu”¹⁰⁴. Spełnienie tego warunku wymaganego przez kościelnego prawodawcę wydaje się bardzo logiczne, gdyż nowy dom instytutu powstaje na danym terenie właśnie po to, by być użytecznym dla tamtejszej lokalnej społeczności, co zawsze będzie skutkowało również dobrem dla samego instytutu. Dobro Kościoła, tutaj partykularnego, i dobro instytutu winny zawsze iść razem. W tym duchu można również odczytać zalecenie zawarte w *Obrzędach błogosławieństw*, by na błogosławieństwo nowego domu zakonnego wybrać dzień, „w którym może uczestniczyć (...) także wspólnota wiernych, dla dobra której zostaje erygowany dom zakonny”¹⁰⁵. To tylko potwierdza,

---

¹⁰¹ Por. *Obrzędy błogosławieństw...*, dz. cyt., t. 1, nr 518.

¹⁰² Por. KPK, kan. 609 § 1.

¹⁰³ Tamże, kan. 381 § 1; por. LG, nr 27; CD, nr 8, 11.

¹⁰⁴ KPK, kan. 610 § 1; por. LG, nr 45.

¹⁰⁵ *Obrzędy błogosławieństw...*, dz. cyt., t. 1, nr 517.

że będzie czymś bardzo stosownym powierzyć sprawowanie tego błogosławieństwa właśnie biskupowi.

Niejako na marginesie tego zagadnienia można także dodać, że przed decyzją przełożonych o zniesieniu danego domu zakonnego konieczne należy zasięgnąć rady biskupa diecezjalnego. Może mu bowiem zależeć na istnieniu tego domu w jego diecezji, stąd jego opinia jest niezbędna¹⁰⁶. We wszystkich więc wspomnianych sytuacjach związanych z domem zakonnym widoczne jest zaangażowanie biskupa diecezjalnego.

2.7. Błogosławieństwo cmentarza

Cmentarz to miejsce przeznaczone na grzebanie wiernych zmarłych¹⁰⁷. Jest ono także „świadectwem wiary chrześcijańskiej w zmartwychwstanie ciał”¹⁰⁸. Ponieważ należy do miejsc świętych¹⁰⁹, stąd winno się nowe cmentarze pobłogosławić¹¹⁰. Ogólna norma kodeksowa dotycząca błogosławienia miejsc świętych przypisuje ten obrzęd ordynariuszowi¹¹¹. Z kolei *Obrzędy błogosławieństw* już wprost mówią o biskupie diecezji, podkreślając, iż stosowne jest, by to on odprawił ten obrzęd¹¹². Tak samo czyni *Ceremoniał liturgicznej posługi biskupów*¹¹³. Co więcej, gdyby sam nie mógł tego dokonać, winien to zlecić innemu biskupowi, a dopiero potem, gdyby i ten był przeszkodzony,

---

¹⁰⁶ Por. KPK, kan. 616 § 1.

¹⁰⁷ Por. KPK, kan. 1240 § 1.

¹⁰⁸ KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Instrukcja liturgiczno-duszpasterska o pogrzebie i modlitwach za zmarłych*, 5 maja 1978, w: Dokumenty duszpastersko-liturgiczne Episkopatu Polski 1966-1998, oprac. Cz. Krakowiak, L. Adamowicz, Lublin 1999, nr 18.

¹⁰⁹ KPK, kan. 1205: „Miejscami świętymi są te, które przez poświęcenie lub błogosławieństwo, dokonane według przepisów ksiąg liturgicznych, przeznaczają się do kultu Bożego lub na grzebanie wiernych”.

¹¹⁰ Por. KPK, kan. 1205, 1240 § 1; *Obrzędy błogosławieństw...*, dz. cyt., t. 2, nr 1115.

¹¹¹ KPK, kan. 1207: „Miejsca święte są błogosławione przez ordynariusza (...)”.

¹¹² Por. *Obrzędy błogosławieństw...*, dz. cyt., t. 2, nr 1116.

¹¹³ *Ceremoniał liturgicznej posługi biskupów...*, dz. cyt., nr 1072: „Wypada, aby obrzęd sprawował biskup diecezji”.

prezbiterowi¹¹⁴. Tylko ta druga księga wspomina o zleceniu tej posługi innemu biskupowi. W *Obrzędach błogosławieństw* wymieniony jest jedynie kapłan: „Może go jednak powierzyć kapłanowi, zwłaszcza swojemu współpracownikowi w sprawowaniu opieki duszpasterskiej nad wiernymi, którzy podejmowali staranie o budowę cmentarza”¹¹⁵. Choć przepis ten nie odwołuje się do Kodeksu prawa kanonicznego, takie unormowanie się w nim znajduje¹¹⁶. Wskazanie na pierwszym miejscu przez dokumenty kościelne biskupa jako szafarza obrzędu błogosławienia cmentarza z pewnością podkreśla wyjątkowy charakter błogosławionego miejsca świętego.

3. Błogosławieństwa dotyczące przedmiotów

3.1. Błogosławieństwo chrzcielnicy, czyli nowego źródła chrzcielnego

Chrzcielnica to zbiornik z wodą do chrztu, przy którym udziela się sakramentu chrztu i odnawia przyrzeczenia chrzcielne¹¹⁷. W *Obrzędach chrztu* możemy przeczytać, że „chrzcielnica, z której wypływa woda do chrztu albo w której się ją przechowuje, niech będzie przeznaczona wyłącznie do sakramentu chrztu i w pełni godna tego, aby tam chrześcijanie odradzali się z wody i z Ducha Świętego”¹¹⁸. Winna ona się znajdować w każdym kościele parafialnym, gdyż to on jest centrum życia liturgicznego i duszpasterskiego parafii¹¹⁹. Tam też rezyduje

---

¹¹⁴ Tamże.

¹¹⁵ *Obrzędy błogosławieństw...*, dz. cyt., t. 2, nr 1116.

¹¹⁶ KPK, kan. 1207: „(...) Każdy zaś z nich może do wykonania tej czynności delegować innego kapłana”.

¹¹⁷ Por. *Chrzcielnica*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. III, Poznań 1979, s. 347.

¹¹⁸ *Wprowadzenie ogólne*, w: *Obrzędy chrztu dzieci dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, wyd. 3, Katowice 1992, nr 25.

¹¹⁹ KPK, kan. 858 § 1: „Każdy kościół parafialny powinien mieć chrzcielnicę, z zachowaniem łącznego prawa nabytego już przez inne kościoły”. § 2: „Ordynariusz miejsca, wysłuchawszy zdania proboszcza, może dla wygody wiernych zezwolić lub nakazać, ażeby chrzcielnica była także w innym kościele lub kaplicy na terenie parafii”.

proboszcz¹²⁰, który, ze względu na swój urząd, jest uprawniony do błogosławienia źródła chrzcielnego w okresie wielkanocnym¹²¹.

W tytule tego błogosławieństwa, zaczerpniętego z księgi obrzędów błogosławieństw, mowa o błogosławieństwie chrzcielnicy, inaczej nowego źródła chrzcielnego, czyli utożsamia się te dwa pojęcia. Jednak analizując wprowadzenie do tego obrzędu, łatwo zauważyć, że rozróżnia on chrzcielnicę i źródło chrzcielne jako odrębne pojęcia. Potwierdzają to takie zdania, jak: „Z racji duszpasterskich (...) chrzcielnica może być zbudowana także w innych kościołach lub kaplicach albo też może być w nich umieszczone źródło chrzcielne”¹²²; „Przy wznoszeniu nowych chrzcielnic czy też umieszczaniu źródła chrzcielnego należy mieć na uwadze (...)”¹²³. „Źródło chrzcielne, zwłaszcza w chrzcielnicy, winno być stałe i artystycznie wykonane (...)”¹²⁴. Można stąd wysnuć wniosek, że w błogosławieństwie tym chodzi o nową chrzcielnicę, nie zaś o źródło chrzcielne, tym bardziej że szafarzem błogosławieństwa źródła chrzcielnego jest proboszcz, co było wyżej podkreślone. Szafarzem zaś błogosławieństwa chrzcielnicy jest biskup. Obrzędy używają tu wyrażenia: „Wypada, aby sam biskup dokonywał błogosławieństwa nowych chrzcielnic”¹²⁵. Przypisując w pierwszej kolejności jemu to zadanie, od razu wyjaśniają racje ku temu: „Ponieważ sprawowanie chrztu stanowi początek życia duchowego, które w pewnym stopniu pochodzi i zależy od biskupa, wielkiego kapłana jego wiernych w Chrystusie”¹²⁶.

¹²⁰ Por. tamże, kan. 533 § 1.

¹²¹ Tamże, kan. 530, nr 6. W polskim wydaniu Kodeksu prawa kanonicznego z 1983 roku widnieje sformułowanie: „święcenie źródła chrzcielnego w okresie wielkanocnym”. Jest to błędne tłumaczenie z języka łacińskiego, w którym wyrażenie to ma postać: „fontis baptismalis tempore paschali benedictio”. Więcej na ten temat: M. SAJ, *Woda święcona czy pobłogosławiona. Analiza prawno-liturgiczna*, Prawo Kanoniczne 59 (2016), nr 2, s. 59-72.

¹²² *Obrzędy błogosławieństw...*, dz. cyt., t. 2, nr 833.

¹²³ Tamże, nr 834.

¹²⁴ Tamże, nr 837.

¹²⁵ Tamże, nr 839.

¹²⁶ Tamże, nr 839. Słowa te w dużym stopniu zaczerpnięte są z soborowej Konstytucji o świętej liturgii: „Biskupa należy uważać za arcykapłana jego owczarni. Od

Biskup diecezjalny, bo o niego tutaj chodzi, mógłby tę funkcję powierzyć innemu biskupowi, a także kapłanowi, zwłaszcza sprawującemu opiekę duszpasterską nad wiernymi, którym ta chrzcielnica ma służyć¹²⁷.

3.2. Błogosławieństwo nowej katedry, czyli krzesła celebransa

Określenie „katedra” może mieć różne znaczenie. Najpierw oznacza kościół katedralny, czyli kościół, w którym biskup obejmuje diecezję¹²⁸. W nim też często przewodniczy w sprawowaniu Eucharystii, będącej centrum życia liturgicznego i pastoralnego diecezji¹²⁹. Ze względu na charakter tego świętego miejsca należy je uroczystie poświęcić¹³⁰. W innym znaczeniu katedra to miejsce biskupa, z którego przewodniczy zgromadzeniu liturgicznemu lub kieruje modlitwą ludu Bożego¹³¹. „Katedra jest ważnym znakiem funkcji nauczycielskiej przysługującej każdemu biskupowi w jego Kościele”¹³². Z tego właśnie względu „obrządek oddania do użytku nowej katedry może być sprawowany tylko przez samego biskupa diecezjalnego, lub też – w okolicznościach zgoła wyjątkowych – przez innego biskupa, któremu biskup diecezjalny przekazał specjalne upoważnienie”¹³³. Nie ma zatem możliwości, by szafarzem tego błogosławieństwa był prezbiter. Nawet inny biskup musi na ten akt uzyskać upoważnienie.

---

niego bowiem poniekąd wywodzi się i zależy chrześcijańskie życie jego wiernych”; SC, nr 41.

¹²⁷ Por. *Obrzędy błogosławieństw...*, dz. cyt., t. 2, nr 839.

¹²⁸ Por. KPK, kan. 382 §§ 3-4.

¹²⁹ Por. KPK, kan. 389.

¹³⁰ Por. KPK, kan. 1217 § 2.

¹³¹ Por. L. KALINOWSKI, *Katedra*, w: Encyklopedia katolicka, t. VIII, Lublin 2000, kol. 1063.

¹³² *Obrzędy błogosławieństw...*, dz. cyt., t. 2, nr 880.

¹³³ Tamże. O roli, jaką ma katedra Biskupa Rzymskiego, świadczyć może święto obchodzone ku jej czci, zwane świętem katedry św. Piotra Apostoła (22 lutego). Zob. *Kalendarz diecezji polskich*, w: Liturgia Godzin. Codzienna modlitwa ludu Bożego, wyd. 2, t. I, Pallottinum 2006, s. 108.

3.3. Błogosławieństwo nowego krzyża przeznaczonego do publicznej czci

Krzyż jest najważniejszym chrześcijańskim symbolem. Wyobraża on mękę Chrystusa i Jego triumf nad śmiercią¹³⁴. Błogosławieństwo krzyża dokonuje się w dwóch przypadkach: gdy wzniesiony jest w publicznym miejscu oddzielnym od kościoła oraz gdy ma być umieszczony na głównym miejscu w nawie kościoła¹³⁵.

Obrzędy błogosławieństw wymieniają kapłana jako szafarza tego obrzędu. Gdyby dokonywał go biskup, należy odpowiednio go dostosować¹³⁶. Ta liturgiczna księga nie zawiera sformułowania, które widnieje w opisie wielu innych błogosławieństw, mianowicie że pożądaną jest, by obrzędowi przewodniczył biskup. Z kolei *Ceremoniał liturgicznej posługi biskupów* nie wspomina o innym szafarzu, wychodząc z założenia, że błogosławieństwu temu przewodniczy biskup, co wynika z tego, że księga ta jest przeznaczona dla sytuacji, gdy szafarzem jest biskup¹³⁷.

3.4. Błogosławieństwo obrazów przeznaczonych do publicznej czci wiernych

Kościół poleca wiernym oddawanie czci świętym obrazom. Cześć ta, oprócz tego, że ma znaczenie liturgiczne, jest również ważnym i cennym elementem pobożności ludowej¹³⁸. Obrazy te mogą stanowić przedmiot kultu publicznego lub prywatnego. To ważne, gdyż są to różne rodzaje kultu. Dla jasności warto wyjaśnić, iż z kultem publicznym mamy do czynienia wtedy, gdy dokonywany jest w imieniu Kościoła przez osoby prawnie do tego upoważnione i w sposób

---

¹³⁴ Por. *Obrzędy błogosławieństw...*, dz. cyt., t. 2, nr 960; *Ceremoniał liturgicznej posługi biskupów...*, dz. cyt., nr 1027.

¹³⁵ Por. *Obrzędy błogosławieństw...*, dz. cyt., t. 2, nr 965.

¹³⁶ Tamże, nr 963.

¹³⁷ Zob. *Ceremoniał liturgicznej posługi biskupów...*, dz. cyt., nr 1027-1038.

¹³⁸ Por. KONGREGACJA DS. KULTU BOŻEGO I DYSCYPLINY SAKRAMENTÓW, *Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii. Zasady i wskazania*, 17 grudnia 2001, Poznań 2003, nr 239; SC, nr 111; *Katechizm Kościoła katolickiego*, Poznań 1994 (dalej: KKK), nr 1161.

zatwierdzony przez władzę kościelną¹³⁹. Natomiast kult prywatny oddają wierni Bogu we własnym imieniu na mocy wspólnego kapłaństwa w aktach nieuznanych przez Kościół za kult publiczny. Jest on najczęściej praktykowany w rodzinie¹⁴⁰. Po drugie, obrazy przeznaczone do kultu publicznego muszą spełniać wymagania określone w kościelnym prawodawstwie¹⁴¹.

Tutaj chodzi o błogosławieństwo obrazów przeznaczonych do publicznej czci wiernych. Kiedy więc nowy obraz święty ma zostać do tego przeznaczony, wypada, aby został pobłogosławiony specjalnym obrzędem¹⁴². Jako szafarza wymienia się tu kapłana, ale obrzędy od razu dodają, że pożądanym było, gdyby obrzędowi przewodniczył biskup¹⁴³. Choć ta księga liturgiczna nie wyjaśnia, w jakich sytuacjach jest to pożądanym, to można powiedzieć, że z pewnością wtedy, gdy błogosławiony obraz ma być umieszczony w głównym miejscu kościoła. Nadto, to właśnie biskup jest odpowiedzialny za to, by nie umieszczać w kościołach „takich dzieł sztuki, które nie licują z wiarą, obyczajami i chrześcijańską pobożnością oraz obrażają uczucia religijne czy to z powodu nieodpowiedniej formy, czy też niskiego poziomu artystycznego, przeciętności lub naśladownictwa”¹⁴⁴.

3.5. Błogosławieństwo baldachimu

Baldachim to „dekoracyjny ochronny daszek z materiału, rozpięty na drążkach, przeznaczony do niesienia lub umocowania nad tronem, ołtarzem, katafalkiem (...). W liturgii rzymskiej występuje baldachim przenośny lub stały w formie czworokąta lub owalu z drogiego materiału o kolorze dostosowanym do przepisów liturgicznych.

¹³⁹ Por. KPK, kan. 834 § 2.

¹⁴⁰ Por. Z. PODLECKI, *Kult prywatny*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. X, dz. cyt., kol. 188.

¹⁴¹ Zob. np.: SC, rozdz. VII; KPK, kan. 1188–1189; KKK, nr 1159–1162.

¹⁴² Por. SC, nr 125; *Obrzędy błogosławieństw...*, dz. cyt., t. 2, nr 986.

¹⁴³ Por. *Obrzędy błogosławieństw...*, dz. cyt., t. 2, nr 988.

¹⁴⁴ SC, nr 124.

Z rozwojem kultu Bożego Ciała przyjął się zwyczaj noszenia baldachimu nad Najświętszym Sakramentem¹⁴⁵.

Obrzędy błogosławieństw jako szafarza tego aktu w przypadku baldachimu wymieniają kapłana lub biskupa¹⁴⁶. Kolejność wymienienia wskazuje, że najczęściej będzie nim właśnie kapłan. Należy jeszcze podkreślić, że błogosławieństwo to umieszczone zostało w wykazie błogosławieństw stosowanych w diecezjach polskich¹⁴⁷.

3.6. Błogosławieństwo dzwonów

Dzwony to „instrument dźwiękowy z grupy idiofonów, przeważnie o kielichowatym kształcie, wprowadzony do użytku kościelnego za papieża Sabiniusza (604–606); zwykle umieszczany na dzwonnicy¹⁴⁸. Prawodawca kodeksowy nic o nich nie wspomina. Natomiast *Obrzędy błogosławieństw* stwierdzają, że „istnieje starodawny chrześcijański zwyczaj używania jakiegoś znaku lub dźwięku, za pomocą którego zwołuje się lud na zgromadzenie liturgiczne oraz powiadamia go o ważnych wydarzeniach w życiu miejscowej wspólnoty. Dlatego dźwięk dzwonów wyraża w pewien sposób przeżycia ludu Bożego: kiedy raduje się on lub płacze, składa dzięki lub zanosi błagania, schodzi się razem, aby manifestować tajemnicę swojej jedności w Chrystusie¹⁴⁹. Dalej ta liturgiczna księga dodaje, że „ze względu na głębokie znaczenie dzwonów w życiu ludu chrześcijańskiego przyjął się zwyczaj, słusznie nadal zachowywany, że dzwony przed umieszczeniem ich w dzwonnicy zostają pobłogosławione¹⁵⁰. Niemalże identyczne zapisy znajdujemy w *Ceremoniale liturgicznej*

¹⁴⁵ F. MĄKINIA, M. PISARZAK, *Baldachim*, w: Encyklopedia katolicka, t. I, Lublin 1973, kol. 1275-1276.

¹⁴⁶ Por. *Obrzędy błogosławieństw...*, dz. cyt., t. 2, nr 1646.

¹⁴⁷ Zob. tamże, s. 214-412.

¹⁴⁸ J. CHWAŁEK, *Dzwon*, w: Encyklopedia katolicka, t. IV, dz. cyt., kol. 618.

¹⁴⁹ *Obrzędy błogosławieństw...*, dz. cyt., t. 2, nr 1032.

¹⁵⁰ Tamże, nr 1033.

*posługi biskupów*¹⁵¹, gdzie błogosławieństwu dzwonów poświęcony został rozdział XVII¹⁵².

Według *Obrzędów błogosławieństw*, szafarzem może być tutaj kapłan i on jest wymieniany na pierwszym miejscu. Przepisy zwracają jednak uwagę, że pożądanym jest, by był nim biskup¹⁵³. Nieco inaczej zostało to unormowane w *Ceremoniale liturgicznej posługi biskupów*, choć odwołuje się on w przypisach do księgi błogosławieństw. Tutaj na pierwszym miejscu wśród szafarzy wymieniony został biskup, a dopiero potem kapłan: „Wypada, aby obrzędu tego dokonał biskup diecezji. Może go sprawować także prezbiter, będący proboszczem albo rektorem kościoła”¹⁵⁴.

3.7. Błogosławieństwo organów

Trudno sobie dzisiaj wyobrazić kościół, w którym nie byłoby organów lub jakiegoś rodzaju instrumentu muzycznego¹⁵⁵. Nic jednak, żaden instrument muzyczny nie zastąpi naturalnego brzmienia organów. Warto w tej kwestii przywołać słowa soborowej Konstytucji o liturgii, gdzie czytamy: „W Kościele łacińskim organy piszczałkowe należy mieć w wielkim poszanowaniu jako tradycyjny instrument muzyczny, którego brzmienie potęguje wzniosłość kościelnych obrzędów, a umysły wiernych porywa ku Bogu i rzeczywistości nadziemskiej”¹⁵⁶. W takim samym duchu wypowiadają się *Obrzędy błogosławieństw*, dla których z pewnością zacytowane powyżej słowa były źródłem, choć się wprost do niego nie odwołują¹⁵⁷.

---

¹⁵¹ Por. *Ceremoniał liturgicznej posługi biskupów...*, dz. cyt., nr 1039.

¹⁵² Zob. tamże, nr 1039–1048.

¹⁵³ Por. *Obrzędy błogosławieństw...*, dz. cyt., t. 2, nr 1036.

¹⁵⁴ *Ceremoniał liturgicznej posługi biskupów...*, dz. cyt., nr 1039.

¹⁵⁵ Zob. KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Instrukcja o muzyce kościelnej*, 14 października 2017, nr 37a–c, <https://episkopat.pl/wp-content/uploads/2017/10/Instrukcja-Konferencji-Episkopatu-Polski-o-muzyce-kos%CC%81cielnej.pdf> (dostęp: 17 sierpnia 2018).

¹⁵⁶ SC, nr 120.

¹⁵⁷ *Obrzędy błogosławieństw...*, dz. cyt., t. 2, nr 1052: „Muzyka kościelna ma wielkie znaczenie w sprawowaniu Bożych misterii. Organy otaczane są w Kościele

Takie spojrzenie na organy i ich rolę podczas liturgii spowodowało, że winny być one pobłogosławione przed oddaniem ich do użytku liturgicznego¹⁵⁸. Przepisy kościelne błogosławieństwo to przypisują kapłanowi, ale od razu dodają, że byłoby czymś pożądanym, gdyby obrzędowi temu przewodniczył biskup¹⁵⁹.

Do błogosławienia organów nawiązuje także *Ceremoniał liturgicznej posługi biskupów*. Nie zawiera on jednak osobnej części dotyczącej tego aktu, lecz odnosi się do niego przy okazji obrzędów poświęcenia kościoła. „Kiedy odbywa się poświęcenie kościoła, wszystkie przedmioty, które się w nim znajdują, jak: chrzcielnica, krzyż, obrazy, organy, dzwony, stacje »Drogi krzyżowej«, zostają tym samym obrzędem pobłogosławione i erygowane, tak iż nie wymagają nowego błogosławieństwa ani ustanowienia”¹⁶⁰. To tłumaczy biskupa jako szafarza tego błogosławieństwa, gdyż w przypadku poświęcenia kościoła jest właśnie nim biskup¹⁶¹.

3.8. Błogosławieństwo tablicy ku czci zmarłych nauczycieli i wychowawców (np. zasłużonych w tajnym nauczaniu w okresie wojen i zaborów)

Jeden z rozdziałów *Obrzędów błogosławieństw*, w części dotyczącej błogosławieństw używanych w diecezjach polskich, nosi tytuł: *Obrzęd błogosławieństwa tablicy pamiątkowej lub pomnika*¹⁶². Został on podzielony na trzy jednostki. Pierwsza to *Błogosławieństwo tablicy ku czci zmarłych fundatorów, budowniczych i dobroczyńców kościoła*¹⁶³, druga: *Błogosławieństwo tablicy ku czci zmarłych nauczycieli i wychowawców (np. zasłużonych w tajnym nauczaniu w okresie wojen*

łacińskim szczególnym poszanowaniem, ponieważ organowy akompaniament śpiewu czy też sama muzyka organowa nadaje obrzędowi uroczysty charakter, potęguje uwielbienie Boga, sprzyja modlitwie ludu i wznosi dusze do Boga”.

¹⁵⁸ Por. tamże.

¹⁵⁹ Por. *Obrzędy błogosławieństw...*, dz. cyt., t. 2, nr 1053.

¹⁶⁰ Zob. tamże, nr 880.

¹⁶¹ Por. KPK, kan. 1169 § 1.

¹⁶² Zob. *Obrzędy błogosławieństw...*, dz. cyt., t. 2, nr 1554-1576.

¹⁶³ Zob. tamże, nr 1557-1560.

i zaborów)¹⁶⁴, zaś trzecia: *Błogosławieństwo tablicy ku czci poległych obrońców wolności ojczyzny (poległych na wojnach i w powstaniach, partyzantów, pomordowanych w obozach)*¹⁶⁵. W interesującym nas temacie należy zwrócić uwagę jedynie na drugą sytuację, gdyż tylko tutaj wspomina się biskupa jako szafarza tego błogosławieństwa.

Błogosławiąc wspomniane tablice czy też różnego rodzaju pomniki, należy pamiętać, że „dopuszczalne jest błogosławieństwo jedynie tablic i pomników upamiętniających wybitne zasługi dla Kościoła i Ojczyzny położone przez ludzi, o których szlachetnym życiu chrześcijańskim świadczy pamięć potomnych i których przykład jest godny naśladowania. Nie można błogosławić tablic o charakterze czysto świeckim czy też upamiętniających wydarzenia polityczno-społeczne o inspiracji niezgodnej z ewangelią i społeczną nauką Kościoła”¹⁶⁶. To ważne wskazania, jakby warunki decydujące o tym, jakie tablice można, a jakich nie można błogosławić.

Jeśli chodzi o *Błogosławieństwo tablicy ku czci zmarłych nauczycieli i wychowawców (np. zasłużonych w tajnym nauczaniu w okresie wojen i zaborów)*, to obrzędy wymieniają jako szafarzy: biskupa, kapłana i diakona. Interesujące jest pytanie, choć z pewnością pozostanie ono bez odpowiedzi, dlaczego przewidziano biskupa jako szafarza tylko w jednym przypadku błogosławieństwa tablic pamiątkowych. Pozostałe dwa nic o nim nie wspominają, co nie przeszkadza, że może on je błogosławić, zgodnie z kodeksową normą¹⁶⁷. W pierwszym z tych błogosławieństw obrzędy mówią ogólnie o celebransie¹⁶⁸, zaś w trzecim raz o celebransie¹⁶⁹, raz o kapłanie i diakonie¹⁷⁰.

Warto tu także zauważyć, że w błogosławieństwie tablicy ku czci zmarłych nauczycieli i wychowawców jako przekład wymieniono w nawiasie zasłużonych w tajnym nauczaniu w okresie wojen

¹⁶⁴ Zob. tamże, nr 1561-1571.

¹⁶⁵ Zob. tamże, nr 1572-1576.

¹⁶⁶ Tamże, nr 1554.

¹⁶⁷ Zob. KPK, kan. 1169 §§ 1-3.

¹⁶⁸ Zob. *Obrzędy błogosławieństw...*, dz. cyt., t. 2, nr 1558-1560.

¹⁶⁹ Zob. tamże, nr 1576.

¹⁷⁰ Zob. tamże, nr 1573.

i zaborów. Znaczy to, że tablice dotyczące zmarłych nauczycieli i wychowawców mogą być związane także z innymi sytuacjami. To więc to szafarz będzie decydował o tym, czy winno się dokonać błogosławieństwa danej tablicy. Biorąc pod uwagę taki sposób rozumowania, wydaje się usprawiedliwionym wymienienie na pierwszym miejscu właśnie biskupa jako szafarza, gdyż decyzja o błogosławieństwie lub jego odmowie może być trudna i odpowiedzialna.

Zakończenie

Podsumowując przeprowadzone rozważania, jeszcze raz należy podkreślić, jak ważną rolę w życiu chrześcijańskim odgrywają błogosławieństwa. To upraszanie nad osobami, przedmiotami czy też miejscami Bożego błogosławieństwa, by człowiek w konkretnej sytuacji, w której się znalazł, otrzymał potrzebne wsparcie od Boga, a także by używając różnego rodzaju przedmiotów lub przebywając w określonym świętym miejscu, cieszył się Bożą przychylnością. Każde błogosławieństwo ma swojego szafarza lub szafarzy. Czasem jest nim konkretnie wskazany duchowny, czasem wskazuje się kilku, np. biskupa, prezbitera, diakona. Wśród dużej liczby błogosławieństw można wyodrębnić te, w których księgi liturgiczne jako szafarza wymieniają właśnie biskupa. Należy podkreślić, że może on być szafarzem każdego błogosławieństwa, gdyż w swoim Kościele partykularnym posiada pełnię władzy. Pomimo to są błogosławieństwa zastrzeżone tylko jemu, jak i takie, gdzie wypada lub pożądané jest, by był ich szafarzem. W temacie tym ważne jest także to, dlaczego właśnie biskup winien być ich szafarzem, czyli motywy konkretnych uregulowań. Zasadniczo księgi liturgiczne tych kwestii nie wyjaśniają. Stąd dodatkowym celem tego opracowania było wskazanie owych racji.

Bishop as Minister of Blessings. Juridical and Liturgical Analysis

In the Code of Canon Law 1983 the lawmaker enumerates consecrations, sacrifices and blessings amongst sacramentals. Practice of Christian life

shows that blessings are the most commonly conducted. A person, an object or a place can be a subject of blessing. Each blessing has its own minister or ministers strictly established. It can be one clergyman, particularly designated, or it can be more in charge, for example a bishop, a presbyter, a deacon. Amongst numerous blessings there are those which, according to liturgical books, are reserved for bishop as their minister. In general, a bishop can be a minister of each blessing on the basis of the overall power he has over his particular church. But, there are blessings reserved to bishop only, and there are those which demand from bishop to be their minister. What is also important in this issue is the basis on which it is bishop who is to be a proper minister of particular blessings. We speak of basis of the aforementioned regulations. These issues, hence, are the subject of this analysis.

SŁOWA KLUCZOWE: błogosławieństwa; szafarz; biskup

KEY WORDS: blessings; minister; bishop

NOTA O AUTORZE:

O. DR HAB. MAREK SAJ CSSR, PROF. UKSW – prodziekan Wydziału Prawa Kanonicznego UKSW w Warszawie, kierownik zakładu Kanonicznego Prawa Karnego w katedrze Kanonicznego Prawa Karnego, Administracyjnego i Procesowego.